

## Wprowadzenie

Od wielu lat obserwujemy formowanie się nowej, odrębnej dyscypliny nauki, jaką jest *gospodarka przestrzenna*. Świadczą o tym liczne prace naukowo-badawcze powstające na pograniczu wielu „starych” dyscyplin, których wspólnym odniesieniem jest przestrzeń fizyczno-geograficzna. Przestrzeń ta występuje zarówno w roli przedmiotu poznania (np. geografia, geodezja), jak również „parametru optymalizującego” różne formy aktywności człowieka (np. ekonomia, urbanistyka). Do momentu pełnego, rzeczywistego uformowania się wspomnianej dyscypliny, także formalnego jej uznania, możemy mówić o interdyscyplinarności *gospodarki przestrzennej*. Żadna bowiem z istniejących dotychczas dyscyplin nie jest w stanie oferować kompleksowej wiedzy w zakresie szeroko rozumianej *gospodarki przestrzennej*.

Świadomość specyfiki *gospodarki przestrzennej* legła u podstaw ważnej inicjatywy dydaktycznej, podjętej przez kilku wybitnych naukowców w połowie lat 90. ubiegłego stulecia, a dotyczącej utworzenia kierunku studiów *gospodarka przestrzenna*, o dosyć unikalnym charakterze, z możliwością jego uruchamiania w różnych typach uczelni, w których specjalizacja i kwalifikacje kadry naukowo-dydaktycznej mogły gwarantować kształcenie na odpowiednio wysokim poziomie akademickim. Wystapiono wówczas z wnioskiem do stosownych organów państwa, popartym przekonującą argumentacją, a przede wszystkim opracowanym i uzgodnionym w gronie przedstawicieli różnych dyscyplin nauki, minimum programu nauczania, którego rozwinięcie należało do uczelni otwierających wspomniany kierunek studiów.

Kształcenie na kierunku *gospodarka przestrzenna* ma w już Polsce swoją dziesięcioletnią historię. Kierunek uruchomiony początkowo tylko w kilku uczelniach, zyskuje coraz szersze uznanie innych ośrodków akademickich, które otwały lub są w trakcie otwierania omawianego kierunku. Wspomniana specyfika, oraz coraz szersze doświadczenia w kształceniu specjalistów różnych dziedzin w zakresie gospodarki przestrzennej stwarzają potrzebę wykreowania platformy współdziałania w dalszym rozwoju kierunku studiów, w tym doskonaleniu programów nauczania, wymiany specjalistów i opracowań dydaktycznych, a także tworzenia wspólnej bazy ofert względem potencjalnych pracodawców absolwentów kierunku *gospodarka przestrzenna*. Szczególne znaczenie ma synchronizacja programów nauczania w różnych typach uczelni, skutkująca komplementarnością sylwetek absolwentów, zdolnych do współdziałania w zespołach realizujących złożone zadania praktyki z zakresu gospodarki przestrzennej. Wychodząc naprzeciw tym wyzwaniom Komitet

Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN powołał Zespół Problemowy ds. Kształcenia i Rozwoju Kadr z Zakresu Gospodarki Przestrzennej. Zespół podjął, m.in. dwie ważne inicjatywy. Pierwsza to wystąpienie z wnioskiem o ustanowienie odrębnej dyscypliny nauki: *gospodarka przestrzenna*<sup>1</sup>; drugi dotyczy opracowania serii wspólnych podręczników akademickich dla podstawowej grupy przedmiotów kierunku *gospodarka przestrzenna*<sup>2</sup>.

Wspominany Zespół problemowy KPZK PAN, wspólnie z Katedrą Gospodarki Regionalnej Akademii Ekonomicznej w Krakowie zorganizował, we wrześniu 2005 r., konferencję naukową pt. *Teoria i praktyka w zakresie edukacji kadr dla gospodarki przestrzennej*. Zakładanymi celami Konferencji były:

- 1) Wymiana doświadczeń między kadrą nauczającą na kierunku *gospodarka przestrzenna*, pracodawcami oraz absolwentami.
- 2) Omówienie stanu zaawansowania przygotowań podręczników przedmiotów kierunkowych.
- 3) Dyskusja nad przyszłością kierunku *gospodarka przestrzenna*.

W Konferencji wzięło udział szerokie grono osób – pracowników nauki większości ośrodków, które uruchomiły przedmiotowy kierunek studiów, a także praktyków związanych z procesami decyzyjnymi gospodarki przestrzennej w Polsce. Obok kilku wygłoszonych referatów, odbyła się dosyć burzliwa dyskusja zdominowana w dużym stopniu problemami nowego, przygotowywanego modelu kształcenia dwustopniowego, odpowiadającego *Deklaracji Bolońskiej*, w tym dotycząca zwłaszcza nowych standardów ministerialnych. Efektem Konferencji są przedstawione w prezentowanym Biuletynie artykuły uczestników oraz głosy w dyskusji, dotyczące problemów kształcenia na kierunku *gospodarka przestrzenna*.

Zgodnie z ogólnym założeniem i celem Konferencji, wspólnym obszarem rozważań wszystkich publikowanych opracowań jest kształcenie kadr w zakresie *gospodarki przestrzennej*. Poszczególni autorzy naświetlają różne aspekty edukacji, w przedstawianej argumentacji odwołują się zarówno do właściwości formułującej się dyscypliny, jak też do potrzeb praktyki; konkludując, niekiedy odmiennymi od innych, wnioskami pod adresem programów nauczania. Ogół przedstawianych opracowań można podzielić na cztery grupy. Pierwsza, dla argumentacji podejmowanych wątków kształcenia, w dosyć szerokim zakresie nawiązuje, albo to do złożoności teorii gospodarki przestrzennej, albo też do specyfiki i potrzeb praktyki. Należy wymienić opracowania T. Zipsera,

---

<sup>1</sup> Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, pismem sygnowanym przez wielu badaczy z różnych dyscyplin, wystąpił w 2005 r. do Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z wnioskiem o uznanie *gospodarki przestrzennej* odrębną dyscypliną nauki.

<sup>2</sup> Więcej na temat prac Zespołu, w opracowaniu P. Brańki, zamieszczonym w prezentowanym Biuletynie.

D. Kochanowskiej, M. Borsy, częściowo także I. Mironowicz, Z. Ziolo oraz W. M. Gaczek. Grupa druga koncentruje się na programach kształcenia, w tym głównie na potrzebie ich doskonalenia z uwzględnieniem budowy nowych standardów nauczania, odpowiadających, wdrażanym obecnie, modelom studiów wyższych. Do tej grupy należą opracowania J. M. Chmielewskiego, I. Mironowicz, Z. Ziolo, W. M. Gaczek, A. Muczyńskiego i R. Żróbka. W trzeciej grupie opracowań prezentowane są głównie doświadczenia różnych ośrodków akademickich w kształceniu na kierunku *gospodarka przestrzenna*. Dotyczy to takich Autorów, jak: H. Rogacki, Z. Szymła, J. Niedomagała i A. Rzeńca. Do czwartej grupy należą trzy opracowania informacyjne. Jedno, P. Brańki, przedstawia dotychczasowe prace Zespołu ds. Kształcenia i Rozwoju Kadr z Zakresu Gospodarki Przestrzennej KPZK PAN, drugie Z. Makiety oraz uzgodnione stanowisko kilku uczelni w sprawie standardów kształcenia na kierunku *gospodarka przestrzenna*, przedstawione Ministerstwu Edukacji Narodowej w 2005 r.

*Tadeusz Kudłacz*